

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Terentivs,|| A` M. Antonio Mvreto|| locis prope
innumerabilibus|| emendatus.||**

Terentius Afer, Publius

Venetiis, 1558 [erschieden] 1559

Actvs Tertii.

[urn:nbn:de:gbv:45:1-723936](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:45:1-723936)

ACTVS TERTII SCENA PRIMA.

PAMPHILVS, PARMENO,
MYRRHINA.

P. *Emini ego plura acerba esse ex amore ho-*
mini unquam oblata credo,
Quàm mi. heu me infelicē, hancine ego
uitam parsi perdere?

Haccine ego caussa eram tantopere cupidus redeundi
domum?

Cui quanto fuerat præstabilius, ubiuis gentium æta-
tem agere,

Quàm huc redire? atque hæc ita esse miserum me re-
sciscere?

Nam nos omnes, quibus alicunde aliquis obiectus est
labos,

Omne quod est interea tempus, prius quàm id rescia-
tum est, lucro est.

Par. *At sic, citius qui te expedias his ærumnis, reperies.*
Si non rediisses, hæ iræ factæ essent multo ampliores:
sed nunc aduentū tuū ambas Pāphile scio reuerituras.
Rē cognosces, irā expedies: restitues rursus in gratiā.
Lenia sunt hæc, quæ tu pergrauia esse in animum in-
ducti tuum.

Pam. *Quid consolare me? an quisquam usquam gentium*
est æque miser?

Prius quàm hanc uxorem duxi, habebam alibi animū
amori deditum:

Iam in hac re ut taceam, cuius facile scitu quàm fue-

s rim

rim miser :

Tamen nunquam ausus sum recusare eam, quam mi
obtrudit pater.

Vix me illinc abstraxi, atque impeditum in ea expedi-
ui animum meum :

Vixq; huc contuleram, hem noua res orta est, porro ab
hac quæ me abstrahat.

Tum matrem ex ea re me aut uxorem in culpa inuen-
turum arbitror :

Quod cum ita esse inuenero, quid restat, nisi porro in-
fiam miser?

Nam matris ferre iniurias me Parmeno pietas iubet.
Tum uxori obnoxius sum : ita olim suo me ingenio per-
tulit,

Tot meas iniurias quæ nunquam in ullo patefecit loco,
sed magnum nescio quid necesse est euenisse Parmeno,
Vnde ira inter eas intercessit, quæ tam permansit diu.

Par. Hoc quidem hercule paruum est : si uis uero ueram ra-
tionem exequi,

Non maxumas, quæ maxumæ sunt interdum ira,
iniurias

Faciunt : nam sæpe est, quibus in rebus alius ne iratus
quid est,

Cum de eadē caussa est iracundus factus inimicissimus.
Pueri inter sese quàm pro leuibus noxiis iras gerunt?
Quapropter? quia enim qui eos gubernat animus, in-
firmum gerunt.

Itidem mulieres sunt ferme, ut pueri, leui sententia.
Fortasse unum aliquod uerbum hanc inter eas iram
conciuerit.

Pam. Abi Parmeno intro, ac me uenisse nuncia. Par. hem
quid hoc? Pam. tace.

Trepidari sentio, cursari rursum prorsum: agedum ad
fores

Accede propius. Par. hem, sensistin? Pam. noli fabu
larier.

Pro Iupiter, audio clamorem. Par. tute loqueris, me
uetas?

M. Tace obscero mea gnata. Pam. matris uox uisa est Phi
lumena.

Nullus sum. Par. qui dum? Pam. perij. Par. quam ob
rem? Pam. nescio quod magnum malum

Profecto Parmeno me celas. Par. uxore Philumenam
pauitare nescio quid, dixerunt: id si forte est, nescio

Pam. Interij: cur mihi id non dixti? Par. quia non pote
ram una omnia.

Pam. Quid morbi est? Par. nescio. Pam. quid? nemo ne
medicum adduxit? Par. nescio.

Pam. Cesso hinc ire intro, ut hoc quamprimum, quicquid
est, certum sciam?

Quonam modo Philumena mea nunc te offendam af
fectam?

Nam si periculum ullum in te est, perijsse me una haud
dubium est.

Par. Non usus factus est mihi nunc, hunc intro sequi.

Nam inuisos omnes nos esse illis sentio:

Here nemo uoluit Sostratam intro admittere.

Si forte morbus amplior factus fiet,

Quod sane nolim, maxime heri caussa mei:

Seruom illico introijsse dicent Sostratae,

H E C Y R A

Aliquid tulisse comminiscuntur mali.
Capiti, atque ætati illorum, morbus qui auctu' sit:
Hera in crimen ueniet, ego in magnum malum.

ACTVS TERTII SCENA II.

SOSTRATA, PARMENO,
PAMPHILVS.

S. E scio quid iam dudum hic audio tumultuari
misera:

Male metuo, ne Philumenæ magi' morbus
aggrauescat:

Quod te Aesculapi, & te Salus, ne quid sit huius, oro.
Nunc ad eam uisam. Par. heus Sostrata. s. ehem. Par.
iterum istinc excludere.

S. Ehem Parmeno, tu ne hic eras? perij, quid faciam
misera?

Non uisam uxore' Pāphili, eū in proxumo hic sit ægra?

Par. Non uisas, nec mittas quidē uisendi caussa quenquam.
Nam qui amat cui odio ipsus est, bis facere stulte duco:
Laborem inanem ipsus capit, & illi molestiam affert.
Tū autē filius tuus introijt uidere, ut uenit, quid agat.

S. Quid ais? an uenit Pamphilus? Par. uenit. s. dijs gras
tiam habeo.

Hem, istoc uerbo animus mihi redijt, & cura ex corde
excessit.

Par. Iam ea te caussa maxume huc nunc introire nolo:

Nam si remittent quippiam Philumena dolores,
Omnem rem narrabit, scio, continuo sola soli,

Que

Quæ inter uos interuenit, unde ortum est initium iræ.
Atque eccum uideo ipsum egredi: quàm tristis est. So. o
mignate.

Pa. Mea mater, salue. S. gaudeo uenisse saluom. saluan
Philumena est? Pam. meliuscule est. S. utinam istuc ita
dij faxint.

Quid tu igitur lacrimas? aut quid es tam tristis? Pam.
recte mater.

So. Quid fuit tumulti? dic mihi: an dolor repente inuasit?

Pam. Ita factum est. So. quid morbi est? Pam. febris. So.
quotidiana? Pam. ita aiunt.

Isodes intro, consequar iam te mea mater. So. fiat.

Pam. Tu pueris curre Parmeno obuiam, atque his onera
adiuta.

Pa. Quid? non sciunt ipsi uiam, domum qua redeant?
Pam. cessas?

ACTVS TERTII SCENA III.

PAMPFILVS.

Pam. Equo mearum rerum initium ullum inueni-
re idoneum,
Unde exordiar narrare, quæ nec opinati ac-
cidunt,

Partim quæ perspexi his oculis, partim quæ accepi au-
ribus:

Qua me propter exanimatum citius eduxi foras.

Nam modo me intro ut corripui timidus, alio suspiciis

Morbo me uisurum affectam, ac sensi esse, uxorem:

hei mihi,

§ 3 Postquam

Postquam me aspexere ancillæ aduenisse, ilico omnes
simul

Letæ exclamant, uenit, id quod me repente aspexerant.
Sed continuo uultum earum sensi immutari omnium,
Quia tam incommode illis fors obtulerat aduentum meum.
Forte una illarum interea propere præcurrit, nūcians
Me uenisse: ego eiu' uidentium cupidus recta consequor.
Posteaquā introi, exemplo eius morbum cognoui miser.
Nam neque, ut celari posset, tempus spatium ullum dabat.
Neque uoce alia, ac res monebat, ipsa poterat cōqueri.
Postquam aspexi, o facinus indignum inquam: et cor
ripui illico

Me inde, lacrumans, incredibili re, atque atroci percitus.
Mater cōsequitur: iam ut limen exirem, ad genua ac-
cidit,

Lacrumans misera: miseritum est, profecto hoc sic est,
ut puto.

Omnibus nobis ut res dant sese, ita magni atque humilia
sumus.

Hanc habere orationem mecum à principio institit:

O mi Pamphile, abs te quamobrem hæc abierit, causam
uides:

Nam uitium est oblatum uirgini olim ab nescio quo im-
probo:

Nūc huc confugit, te atque alios partium ut celaret suum.
Sed cum orata eius reminiscor, nequeo quin lacrumem
miser.

Quæquæ fors fortuna est, inquit, nobis quæ te hodie
obtulit,

Per eam te obsecramus ambæ, si ius, si fas est, uti

Aduorsa

Aduorsa eius per te tecta tacitaq; apud omnes sient:
 si unquam erga te animo esse amico sensisti eam, mi Pam-
 phile,
 sine labore hanc gratiam, te uti sibi des pro illa nunc,
 rogat:

Ceterum de redducenda id fac, quod in rem sit tuam.
 Parturire eã, neque gravidã esse ex te, solus conscius:
 Nam aiunt tecũ post duobus concubuisse eam mēsis:
 Tũ, postquã ad te uenit, mēsis hic agitur iam septimus:
 Quod te scire, ipsa indicat res. nũc si potis est Pãphile,
 Maxime uolo, doq; operã, ut clã partus eueniat patrẽ,
 Atque adeo omnes. sed si fieri id non potest, quin sen-
 tiant,

Dicã abortum esse. scio nemini aliter suspectum fore,
 Quin, quod uerisimile est, ex te recte eũ natũ putent.
 Continuo exponetur: hic tibi nihil est quicquam in-
 commodi: &

Illi miserã indigne factam iniuriam contexeris.
 Pollicitus sum, & seruare in eo certum est, quod dixi,
 fidem.

Nam de redducenda, id uero neutiquam honestum es-
 se arbitror.

Nec faciam. etsi amor me grauius, consuetudoq; tenet.
 Lacrimo, quã posthac futura est uita, cum in mentem
 uenit,

Solitudinq; o fortuna, ut nunquam perpetuo es bona,
 sed iam prior amor me ad hanc rem exercitatum red-
 didit.

Quem ego consilio missum feci, idem nunc operam
 huic dabo.

H E C Y R A

Adest Parmeno cum pueris : hunc minime est opus
 In hac re adesse : nam olim soli credidi ,
 Ea me abstinuisse in principio , cum data est :
 Vereor , si clamorem eiu' hic crebro exaudiat ,
 Ne parturire eam intellegat : aliquò mihi est
 Hinc ablegandus , dum parit Philumena .

ACTVS TERTII SCENA IIII.

PARMENO, SOSIA, PAMPHILVS.

- Par. In' tu tibi hoc incommodum euenisse iter ?
 So. a Non hercle Parmeno uerbis dici potest
 Tantum , quàm re ipsa nauigare incommodum est .
 Par. Ita ne est ? So. o fortunate, nescis quid mali
 Præterieris , qui nunquam es ingressus mare .
 Nam alias ut omittam miserias , unam hanc uide:
 Dies triginta, aut plus eo, in naui fui ,
 Cum interea semper mortem expectabam miser :
 Ita usque aduersa tempestate usi sumus .
 Par. Odiosum . So . haud clam me est : denique hercle au
 fugerim
 Potius , quàm redeam , si eò mi redeundum sciam .
 Par . Olim quidem te caussæ impellebant leues ,
 Quod nunc minitare facere , ut faceres Sosia .
 Sed Pamphilum ipsum uideo stare ante ostium :
 Ite intro : ego hunc adibo , si quid me uelit .
 Here , etiam tu hic stas ? Pam. equidem te expecto. Par.
 quid est ?

Pam.

Pam. In arcē trāscursō opus est. Par. cui hominī? Pā. tibi.

Par. In arcem? quid eō. Pam. Callidemidem hospitem

Myconium, qui mecum una aduectust, conueni.

Par. Perij: uouisse hunc dicam, si saluus domum

Rediisset unquam, ut me ambulando rumperet.

Pā. Quid cessas? Par. quid uis dicam? an cōueniā modo?

Pam. Immo, quōd constitui me hodie conuenturum eum,

Non posse, ne me frustra illi expectet, uola.

Par. At nō noui hominis faciē. Pam. at faciā, ut noueris:

Magnus, rubicundus, crispus, crassus, cæsius,

Par. Cadauerosa facies. dij illum perduint.

Quid, si non ueniet? maneam ne usque ad uesterum?

Pam. Maneto: curre. Par. non queo: ita defessu' sum.

Pam. Ille abiit. quid agam infelix? prorsus nescio

Quo pacto hoc celem, quod me orauit Myrrhina,

Sue gnatae partum: nam me miseret mulieris:

Quod potero faciam: tamen ut pietatem colam:

Nam me parenti potius, quā m amori, obsequi

Oportet. at at at eccum Phidippum, & patrem

Video: horsum pergūt. quid dicam hisce, incertus sum.

ACTVS TERTII SCENA V.

LACHES, PHIDIPPVS,

PAMPHILVS.

La. Ixtin' dudum, dixisse illam se expectare fia
d lium?

Ph. Factum. La. uenisse aiunt: redeat. Pam.
quam causam dicam patri,

Quamobrem

Quamobrem non reducam, nescio. La. quem ego hic
audiui loqui?

Pā. Certum obfirmare est uiam me, quā decreui persequi.

La. Ipsus est, de quo hoc agebā tecū. Pam. salue mi pater.

La. Gnate mi, salue. Ph. bene factum te aduenisse Pāphile,

Atque adeo, quod maxumum est, saluum atque uali-
dum. Pam. creditur.

La. Aduenis modo? Pam. admodum. La. cedo, quid reli-

quit Phania

Consobrinus noster? Pa. sane hercle homo uoluptati ob-
sequens

Fuit, dum uixit: & qui sic sunt, haud multum heres-
dem adiuuant.

Sibi uero hanc laudē reliquit: uixit, dum uixit, bene.

La. Tum tu igitur nihil attulisti huc plus una sententia?

Pā. Quicquid est id quod reliquit, profuit. L. immo obsuit.

Nam illum uiuom & saluom uellem. Ph. impune op-
tare istuc licet.

Ille reuiuiscet iā nunquā: et tamen, utrum malis, scio.

L. Here Philumenā ad se accersi hic iussit. dic iussisse te.

Ph. Noli fodere. iussi. La. sed iam eam remittet. Ph. sci-
licet.

Pā. Omnē rem scio, ut sit gesta: adueniēs audiui omnia.

La. at

Istos inuidos dū perdant, qui hęc libenter nunciant.

Pa. Ego me scio cauisse, ne ulla merito contumelia

Fieri à uobis posset: idq; si nunc memorare hic uelim,

Quam fideli animo & benigno in illā & clementi fui,

Vere possim; ni te ex ipsā id magis uelim resciscere:

Nanque eo pacto maxime apud te meo erit ingenio

fides,

fides,

Cū illa, quæ nunc in me iniqua est, æqua de me dixerit.
 Neque culpa hoc mea euenisse dissidium, id testor deos.
 sed quando sese esse indignam deputat matri meæ,
 cui concedat, cuius mores toleret sua modestia;
 Neque alio pacto potest componi inter eas gratia:
 segreganda aut mater à me est Phidippe, aut Philu-
 mena:

Nunc me pietas matris potius commodum suadet sequi.
 La. Pamphile, ad aures haud inuito sermo mihi accessit
 tuus,

Cum te post putasse omnes res præ parente intellego.
 Verum uide, ne impulsus ira præue insistas Pamphile.

Pam. Quibus iris nunc in illam impulsus iniquus sim?

Quæ nunquam quicquam erga me comerita est pater,
 Quod nollem: & sæpe, quod uellem meritam scio:
 Amoque, & laudo, & uehementer desidero:

Nam fuisse erga me miro ingenio, expertus sum:
 Illique exopto, ut relliquam uitam exigat
 Cum eo uiro, me qui sit fortunatior:

Quandoquidem illam à me distrahit necessitas.

Ph. Tibi id in manu est, ne fiat. La. si sanus sies,
 Tibe illam redire. Pam. non est consilium pater:

Matris seruiuo commodis. La. quò abis? mane,
 Mane inquam: quò uadis? Ph. quæ hæc pertinacia est?

La. Dixi Phidippe hac rem ægre laturum esse eum?

Quamobrem te orabam, ut filiam remitteres:

Ph. Non credidi ædepol adeo inhumanum fore:

Ita nunc is sibi me supplicaturum putat?

Si est, ut uelit reducere uxorem, licet:

Sin

ACTVS QVARTI SCENA II.

SOSTRATA, PAMPHILVS.

S. On clam me est mi gnate, tibi me esse suspen
 n etam, uxorem tuam
 Propter meos mores hinc abÿsse: etsi ea dissi-
 mulas sedulo:
 Verum ita me dij ament, itaq; obtingant ex te, qua
 exopto mihi, ut
 Nunquam sciens commerui, merito ut caperet odium
 illam mei:
 Teq; ante quam me amare rebar, ei rei firmasti fidem:
 Nam mihi intus tuus pater narrauit modo, que pacto
 me habueris
 Præpositam amori tuo: nunc tibi me certum est contra
 gratiam
 Referre, ut apud me præmiũ esse positum pietati scias.
 Mi Pamphile, hoc & uobis, & meæ commodum fas
 mæ arbitror:
 Ego rus abituram hinc cum tuo me esse certo decreui
 patre,
 Ne mea præsentia obstet, neu caussa ulla restet relliqua,
 Quin tua Philumena ad te redeat. Pam. quæso quid
 istuc consili est?
 Illi stultitia uicta, ex urbe tu rus habitatum migres?
 Haud facies: neque sinam, ut qui nobis mater maledi-
 etum uelit,
 Mea pertinacia dicat esse factum, haud tua modestia.
 Tu, tuas amicas te, & cognatas deserere, & festos dies
 Mea